

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Rolnictwa

Informacja sygnalna

Wyniki wstępne

Warszawa, 29.04.2011 r.

BADANIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ

WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH ¹⁾

Z przeprowadzonych w marcu badań polowych wynika, że w bieżącym roku uprawy ozime przezimowały gorzej niż w roku ubiegłym. W większości województw odnotowano większe niż w roku poprzednim straty w powierzchni zasianych ozimin. Uszkodzenia roślin upraw ozimych wynikały głównie z wystąpienia na plantacjach pleśni śniegowej. Ponadto uszkodzenia były spowodowane występowaniem silnych mrozów połączonych z dobowymi wahaniami temperatury oraz utrzymującymi się na polach zastoiskami wody na przedwiośniu. Znaczne wahania temperatury między dniem a nocą powodowały na przemian zamarzanie i rozmarzanie ornej warstwy gruntu, co niekorzystnie wpływało na system korzeniowy i znacznie osłabiało oziminy.

Wznowienie wegetacji najwcześniej nastąpiło w zachodniej części Polski - już pod koniec trzeciej dekady marca, a na pozostałym obszarze kraju na początku pierwszej dekady kwietnia.

Na ogół korzystne warunki agrometeorologiczne na początku kwietnia wpłynęły na znaczne przyspieszenie wiosennych prac polowych. Na niżej położonych polach prowadzenie prac polowych uniemożliwiało nadmierne uwilgotnienie gleb.

Do siewów i sadzenia roślin uprawnych przystąpiono pod koniec marca tj. w podobnym terminie jak w roku ubiegłym. Ocieplenie w drugiej dekadzie kwietnia oraz dobre uwilgotnienie gleb wpłynęło na zadowalający wzrost i rozwój roślin uprawnych, a także wywołało dobre, wyrównane wschody zbóż jarych.

Ostateczna ocena strat zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów upraw rolnych i ogrodniczych zostanie przeprowadzona w drugiej połowie maja br.

¹⁾ Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych na początku marca oraz przeprowadzonej w końcu marca lustracji pól, łąk i sadów, a także obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodniczych.

Uwagi ogólne

Przygotowanie pól pod zasiewy ozimin na jesieni 2010 r. było trudne z powodu zmiennych warunków pogodowych. Nadmiar wilgoci początkowo utrudniał prowadzenie orki przedsięwziętych i siewów ozimin. W październiku warunki agrometeorologiczne były na ogół korzystne dla rolnictwa, a słoneczna pogoda korzystnie wpłynęła na wschody ozimin. Do końca drugiej dekady października zakończono rozpoczęte siewy żyta i pszenżyta oraz pszenicy ozimej. W pierwszej i drugiej dekadzie listopada - wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza i dobre uwilgotnienie gleby stwarzały dobre warunki do wzrostu i rozwoju później zasianych ozimin. W grudniu przebieg pogody nie powodował większych zagrożeń dla upraw ozimych. Występujące na początku grudnia ochłodzenie przyczyniło się do zahamowania procesów życiowych i wejścia roślin w stan zimowego spoczynku.

Notowane w pierwszej dekadzie stycznia znaczne spadki temperatury powietrza dochodzące miejscami nawet do -23°C , dzięki dość grubej pokrywie śnieżnej nie spowodowały nadmiernego wychłodzenia wierzchniej warstwy gruntu na głębokości węzła krzewienia roślin. W drugiej dekadzie miesiąca znaczny wzrost temperatury powietrza przyczynił się do zakłócenia zimowej przerwy w wegetacji roślin powodując ich osłabienie oraz zmniejszenie zimotrwałości i mrozooporności. Topniejący śnieg tworzył miejscami na polach zastoiska wody, które podczas nocnych spadków temperatury powodowały tworzenie się skorupy lodowej na powierzchni pól, co uszkadzało uprawy ozime.

Występujące w styczniu i w drugiej dekadzie lutego silne i porywiste wiatry, przy ujemnej temperaturze powietrza powodowały wysmalanie roślin na plantacjach pozbawionych okrywy śnieżnej. W pierwszej połowie marca w całym kraju nadal trwała przerwa w wegetacji roślin. Po krótkotrwałym ociepleniu na przełomie lutego i marca nastąpił okres znacznych spadków temperatury powietrza przy powierzchni gruntu dochodzących do -20°C . Pod koniec drugiej dekady marca wzrost temperatury powietrza i gleby spowodował wznowienie procesów fizjologicznych roślin, a w wielu rejonach kraju zaobserwowano ruszenie wegetacji roślin ozimych i na trwałych użytkach zielonych.

Według informacji uzyskanych od rzeczoznawców terenowych GUS uprawy ozime przezimowały gorzej niż w roku ubiegłym, a największe uszkodzenia roślin ozimych wystąpiły w województwach: dolnośląskim, lubuskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, podlaskim, śląskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim.

W II połowie kwietnia, znaczny wzrost temperatury powietrza i gleby spowodował gwałtowny rozwój roślin.

Ocena stanu roślin jesienią 2010 r.

Przygotowania pól pod zasiewy ozimin – jesienią 2010 r. przebiegały z opóźnieniem ze względu na nadmierne uwilgotnienie gleby. Zaopatrzenie w kwalifikowany materiał siewny było dobre. Uprawy ozime w końcowej fazie rozwoju jesienią 2010 r. - przed wejściem w stan zimowego spoczynku - były właściwie wyrosnięte i dobrze rozkrzewione, a przebieg pogody w listopadzie nie stwarzał zagrożenia dla roślin.

Z oceny przeprowadzonej w listopadzie 2010 r. wynika, że pod zbiory 2011 r. **zbóż ozimych** zasiano ponad 4,7 mln ha, tj. o około 330 tys. ha mniej w porównaniu do poprzedniego roku, w tym:

- **pszenicy ozimej** zasiano ponad 1,9 mln ha,
- **żyta** zasiano blisko 1,4 mln ha,
- **pszenżyta ozimego** zasiano około 1,1 mln ha,
- **jęczmienia ozimego** zasiano prawie 198,2 tys. ha,
- **mieszanek zbożowych ozimych** ok. 68,7 tys. ha.

Powierzchnię obsianą **rzepakiem i rzepikiem ozimym** szacuje się na ponad 718 tys. ha.

Przebieg pogody w listopadzie był sprzyjający dla wegetacji ozimin i umożliwiał wykonywanie bieżących prac polowych. Utrzymująca się bardzo ciepła pogoda oraz dostateczne uwilgotnienie gleby stwarzały dobre warunki dla wzrostu zbóż ozimych oraz rzepaku i rzepiku ozimego. Występujące pod koniec listopada znaczne ochłodzenie oraz opady deszczu ze śniegiem i śniegu przyczyniły się do zwolnienia procesów życiowych roślin. W całym kraju nastąpiło zahamowanie wegetacji upraw.

Mimo występujących w pierwszej i drugiej dekadzie grudnia znacznych ale krótkotrwałych spadków temperatury, dochodzących do -25°C , przy występującej w tym okresie dostatecznej pokrywie śnieżnej, chroniącej oziminy przed wymarzaniem, nie odnotowano większych uszkodzeń upraw. W tym okresie rośliny były na ogół dostatecznie wyrosnięte i rozkrzewione, a przed wejściem w okres zimowego spoczynku również odpowiednio zahartowane.

Oceniany w listopadzie 2010 r. stan zasiewów zbóż ozimych oraz rzepaku i rzepiku pod zbiory 2011 r. był jednak gorszy niż na jesieni 2009 r. stąd niższe oceny dla kraju, które wahały się od 3,4 stopnia kwalifikacyjnego do 3,5 stopnia.

Wyżej oceniono stan plantacji: pszenicy ozimej, jęczmienia ozimego i pszenżyta ozimego - na 3,5 stopnia, a nieco niżej stan upraw: żyta, rzepaku i rzepiku oraz ozimych mieszanek zbożowych - na 3,4 stopnia.

W przekroju terytorialnym oceny stanu plantacji zbóż ozimych były bardzo zróżnicowane.

Oceny stanu poszczególnych gatunków zbóż ozimych wahały się:

- ◆ dla pszenicy od 2,7 stopnia kwalifikacyjnego w województwie śląskim do 3,9 w województwie lubuskim,
- ◆ dla żyta od 3,0 stopnia kwalifikacyjnego w województwie śląskim do 3,7 w województwach: lubuskim, małopolskim świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim,
- ◆ dla jęczmienia od 2,8 stopnia kwalifikacyjnego w województwie śląskim do 3,8 w województwach: lubelskim, lubuskim i świętokrzyskim,
- ◆ dla pszenżyta od 3,1 stopnia kwalifikacyjnego w województwie zachodniopomorskim do 3,8 w województwach: mazowieckim i świętokrzyskim,
- ◆ dla mieszanek zbożowych od 3,0 stopnia kwalifikacyjnego w województwie zachodniopomorskim do 3,7 w województwach: lubuskim, mazowieckim i świętokrzyskim.

Plantacje rzepaku i rzepiku ozimego oceniono na 3,4 stopnia kwalifikacyjnego. Oceny plantacji wahały się od 2,6 stopnia kwalifikacyjnego w województwie śląskim do 4,0 w województwie świętokrzyskim.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie 2010 r.

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	w stopniach kwalifikacyjnych ^{a)}						
Pszenica	3,7	3,3	3,7	3,7	3,8	3,6	3,5
Żyto	3,6	3,3	3,5	3,6	3,7	3,6	3,4
Jęczmień	3,6	3,2	3,6	3,7	3,8	3,7	3,5
Pszenżyto	3,7	3,3	3,6	3,6	3,8	3,6	3,5
Mieszanki zbożowe	.	3,2	3,4	3,5	3,6	3,6	3,4
Rzepak i rzepik	3,7	3,2	3,7	3,7	3,9	3,8	3,4

a) Stopień „5” oznacza stan bardzo dobry, „4” – dobry, „3” – dostateczny, „2” – słaby, „1” – zły, klęskowy.

W optymalnych terminach agrotechnicznych zasiano około 71,8% powierzchni pszenicy ozimej (w 2009 r. – 75,4%), około 74,1% powierzchni żyta (w 2009 r. – 78,5%), około 82,1% powierzchni jęczmienia ozimego (w 2009 r. – 83,6%), około 72,3% powierzchni pszenżyta ozimego (w 2009 r. – 79,2%), około 74,2% powierzchni ozimych mieszanek zbożowych (w 2009 r. – 77,3%) i około 64,1% powierzchni rzepaku ozimego (w 2009 r. – 78,4%).

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy 2010/2011

Przebieg pogody w grudniu, styczniu oraz lutym nie stwarzał większych zagrożeń dla zimujących upraw, choć przejściowo występowały warunki, które spowodowały zakłócenia w zimowym spoczynku ozimin lub uszkodzenia zimujących roślin.

Utrzymująca się w I i II dekadzie grudnia niska jak na tę porę roku temperatura powietrza, spadająca okresami poniżej -25°C nie wpłynęła niekorzystnie na rośliny, które chroniła przed mrozem na obszarze całego kraju dość gruba pokrywa śnieżna. W III dekadzie grudnia odnotowano nieznaczne ocieplenie, które spowodowało, że topniejący śnieg tworzył na polach zastoiska wody. Podczas nocnych spadków temperatury powietrza przy gruncie zamarzająca woda pokrywała powierzchnię gleby skorupą lodową, co spowodowało osłabienie systemu korzeniowego ozimin.

W styczniu panowały zróżnicowane warunki agrometeorologiczne. Występujące w I dekadzie miesiąca na terenie całego kraju duże spadki temperatury powietrza przy gruncie dochodzące do -23°C przy zalegającej dość grubej pokrywie śnieżnej, nie spowodowały wymarznienia roślin.

W II dekadzie stycznia znaczny wzrost temperatury powietrza spowodował zakłócenie zimowego spoczynku roślin powodując ich osłabienie oraz zmniejszenie zimotrwałości i mrozoodporności. Miejscami topniejący śnieg oraz opady deszczu powodowały powstawanie na polach zastoisk wody.

Przebieg pogody w lutym był zróżnicowany i stwarzał zagrożenie dla upraw ozimych. Notowany na początku pierwszej dekady miesiąca znaczny wzrost temperatury powietrza dochodzący miejscami do 12°C spowodował zanikanie pokrywy śnieżnej oraz rozmarzanie gleby. W drugiej połowie lutego, podczas znacznych spadków temperatury powietrza przy gruncie dochodzących miejscami do -29°C w wielu rejonach kraju brak było dostatecznej okrywy śnieżnej, która chroniłaby uprawy przed nadmiernym wychłodzeniem.

Występujące w styczniu i w lutym silne wiatry, miejscami odsłaniające rośliny z pokrywy śnieżnej, przy ujemnych temperaturach powietrza powodowały lokalnie wysmalanie ozimin. W tym czasie mogło dojść do uszkodzenia upraw ozimych. Na przełomie lutego i marca po krótkotrwałym ociepleniu nastąpił okres znacznych spadków temperatury, które również mogły spowodować straty w uprawach.

Przebieg pogody w marcu był na ogół korzystny dla zimujących roślin. W trzeciej dekadzie miesiąca, na skutek wzrostu temperatury powietrza w wielu rejonach kraju nastąpiło ruszenie wegetacji upraw ozimych i na trwałych użytkach zielonych.

Występujące w drugiej i trzeciej dekadzie marca opady deszczu przyczyniły się do dobrego, a miejscami nawet nadmiernego uwilgotnienia wierzchniej warstwy gleby.

Pod koniec III dekady marca w zachodnich rejonach kraju rozpoczęto pierwsze prace polowe i siew zbóż jarych, a także przesiewy po zaoranych oziminach.

Dalsze znaczne ocieplenie i słoneczna pogoda pod koniec marca wywołała ruszenie wegetacji na obszarze całego kraju. W tym czasie rozpoczęto powszechnie prowadzenie wiosennych prac polowych, a od końca III dekady marca przeprowadzano powszechnie siewy owsa, pszenicy jarej i jęczmienia jarego, a także pszenżyta jarego.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2010 r. do wiosny 2011 r.

Wyszczególnienie	<i>Średnia krajowa temperatura powietrza</i>		<i>Średnie krajowe sumy opadów</i>	
	°C	odchylenie od normy ^{a)}	mm	% normy ^{a)}
JESIEN^{b)} 2010				
Wrzesień	12,3	-0,7	90,1	160,9
Październik	6,0	-2,3	14,0	30,0
Listopad	5,5	2,5	85,2	210,4
ZIMA^{b)} 2010/2011				
Grudzień	-5,3	-5,2	49,4	118,8
Styczeń	-0,6	1,2	30,7	99,9
Luty	-3,4	-2,5	26,1	97,9
WIOSNA^{b)} 2011				
Marzec	3,1	0,4	20,4	59,3

a) jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000 b) średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wyniki badań polowych

Z badań polowych przeprowadzonych w marcu wynika, że uprawy ozime przezimowały gorzej niż w roku ubiegłym. Najgorzej przezimował rzepak i rzepik oraz żyto,

a jedynie nieco gorzej pozostałe gatunki zbóż. Największe straty zimowe zaobserwowano w wyniku uszkodzeń roślin spowodowane przez:

- występowanie pleśni śniegowej,
- wymoknięcie roślin w zastoiskach wodnych na przedwiośniu,
- wyprzenie roślin na plantacjach na których długo zalegała gruba pokrywa śnieżna,
- rozmarzanie w dzień i zamarzanie w nocy wody z topniejącego śniegu, co znacznie osłabiało system korzeniowy ozimin.

Według wstępnej wiosennej oceny stanu upraw zanotowano niższą od ubiegłorocznej (z wyjątkiem żyta) obsadę roślin żywych i kielkujących na 1 m² zasianych jesienią 2010 roku upraw ozimych.

Liczba roślin żywych na 1 m² wynosiła dla:

- pszenicy ozimej – ok. 391 (w roku ubiegłym 452),
- żyta – ok. 322 (w roku ubiegłym 324),
- jęczmienia ozimego – ok. 337 (w roku ubiegłym 379),
- pszenżyta ozimego – ok. 337 (w roku ubiegłym 342),
- rzepaku i rzepiku ozimego – ok. 52 (w roku ubiegłym 55).

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kielkujących wyniósł w bieżącym roku dla pszenicy ozimej – 92,3% (o 2,2 pkt proc. mniej niż w roku ubiegłym), dla żyta – 89,4% (o 0,5 pkt proc. mniej), dla jęczmienia ozimego – 89,6% (o 1,7 pkt proc. mniej), dla pszenżyta ozimego – 93,3% (o 2,1 pkt proc. więcej niż w roku ubiegłym), a dla rzepaku i rzepiku ozimego – 75,8% (o 7,4 pkt proc. mniej niż w roku ubiegłym).

Słabsze przezimowanie upraw większości gatunków zbóż (z wyjątkiem zasiewów pszenżyta ozimego) w porównaniu z rokiem ubiegłym może nie mieć zdecydowanego wpływu na wysokość zbiorów upraw ozimych.

Decydujący wpływ na plonowanie plantacji będą miały warunki agrometeorologiczne w okresie dalszej wegetacji.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych

Przezimowanie roślin sadowniczych w okresie zimy 2010/2011 było bardzo zróżnicowane w zależności od położenia plantacji. W niektórych rejonach kraju bardzo ciepły listopad 2010 r. spowodował, że rośliny nie zostały zahartowane przed zimowym

spoczynkiem. W końcu listopada występowały temperatury dodatnie, a na początku grudnia temperatura spadła gwałtownie do -11°C , a następnie do -20°C . Wpłynęło to ujemnie na przezimowanie drzew i krzewów owocowych na tych plantacjach. Największe straty wystąpiły w sadach: brzoskwińowych, gruszkowych, czereśniowych i jabłoniowych.

Ruszenie wegetacji upraw sadowniczych wiosną nastąpiło nieco później w porównaniu do lat poprzednich, jednak słoneczna i ciepła pogoda w II połowie kwietnia przyspieszyła rozwój drzew i krzewów owocowych i pozwoliła częściowo nadrobić straty.

Plantacje truskawek w niektórych rejonach kraju przezimowały słabo. Na części plantacji widoczne są zimowe uszkodzenia mrozowe spowodowane lutowymi mrozami przy braku okrywy śniegowej. Rzeczywisty stan przezimowania truskawek, będzie można ocenić, jeśli przez dłuższy czas utrzymywać się będą dodatnie temperatury. Pozwoli to stwierdzić, które rośliny są uszkodzone.

Do siewów warzyw gruntowych przystąpiono w ostatniej dekadzie marca. Warunki atmosferyczne w pierwszej połowie kwietnia na ogół nie sprzyjały wschodom roślin, lecz późniejszy gwałtowny wzrost temperatur pozwolił znacznie przyspieszyć wegetację warzyw gruntowych.